

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie oskarżonej L. K.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 17 stycznia 2024 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

kwestii dopuszczalności wniosku pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego w trybie art. 41 § 1 k.p.k.

na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U z 2023 r., poz. 1093 t.j. z dnia 12.06.2023 r.) i art. 41 § 2 k.p.k. *per analogiam*

p o s t a n o w i ł

pozostawić bez rozpoznania wniosek pełnomocnika o wyłączenie SSN Małgorzaty Bednarek od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt II KK 209/23.

UZASADNIENIE

Pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego we wniosku z dnia 2 grudnia 2023 r., zażądał wyłączenia SSN Małgorzaty Bednarek od orzekania w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt II KK 209/23, a zatem rozpoznania kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie wydanego w sprawie o sygn. akt IX Ka 815/22. Jako podstawę prawną przedmiotowego wniosku pełnomocnik wskazał przepis art. 41 § 1 k.p.k. w zw. art. 42 § 1 i 4 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

W uzasadnieniu przedmiotowego wniosku jego autor podniósł, że SSN Małgorzata Bednarek powołana została na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego (pierwotnie do ówczesnej Izby Dyscyplinarnej) przez Prezydenta RP

na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, który to organ – w ocenie wnioskodawcy – *„w wadliwym i niekonstytucyjnym składzie udzielał rekomendacji kandydatom związanym z organami władzy wykonawczej”*. Pełnomocnik wskazał, że SSN Małgorzata Bednarek *„od wielu lat zaliczała się do grona współpracowników Ministra Sprawiedliwości Z.Z., a ponadto była założycielką i prezesem zarządu Niezależnego Stowarzyszenia Prokuratorów »[...]«, które skupiło najbliższych współpracowników Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego”*, podnosząc jednocześnie, że wyżej wymieniony minister na antenie Telewizji [...] opowiadał się po stronie oskarżonych w przedmiotowej sprawie. W uzasadnieniu wniosku zaakcentowano też, że SSN Małgorzata Bednarek, orzekając uprzednio w Izbie Dyscyplinarnej SN, rozstrzygała sprawy objęte zabezpieczeniem udzielonym przez TSUE. Na poparcie stanowiska o wadliwości powołania SSN Małgorzaty Bednarek na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, wnioskodawca odwołał się m.in. do uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020) oraz innych judykatów Sądu Najwyższego, w tym odnoszących bezpośrednio do SSN Małgorzaty Bednarek.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Wniosek należało pozostawić bez rozpoznania, albowiem jest on niedopuszczalny z mocy ustawy.

Argumentacja przedmiotowego wniosku wskazuje, że wątpliwość co do bezstronności sędziego Małgorzaty Bednarek (mającej brać udział w rozpoznawaniu wniesionej kasacji) ma wynikać z faktu, że została ona powołana na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, naznaczonej naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności, szczególnie w odniesieniu do władzy wykonawczej.

Wniosek ten – jak wprost wskazano w jego *petitum* – złożony został w trybie art. 41 § 1 k.p.k., który to przepis stanowi, że: *„sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”*. Przedstawione przez pełnomocnika wątpliwości co do bezstronności sędziego Małgorzaty Bednarek w sprawie o sygn. akt II KK 209/23, wywiedzione zostały z okoliczności towarzyszących jej powołaniu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego – i wyłącznie na tej kwestii skoncentrowano motywację rzeczzonego wniosku. Choć dla uwypuklenia podniesionych wątpliwości wnioskodawca lakonicznie odwołał się do okoliczności związanych z dotychczasową działalnością zawodową sędziego Małgorzaty Bednarek, to jednak podane w tym względzie informacje odniósł do kwestii okoliczności powołania wyżej wymienionej na stanowisko sędziego, a w konsekwencji domniemanego jej związku z władzą wykonawczą.

Analizując tak zaprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziego, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące brzmienie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym dodany został art. 29 § 4, stanowiący wprost o tym, że: *„Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 ww. ustawy).

Wymienione wyżej przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Przedmiot tych regulacji odnosi się do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Badanie tej kwestii, jak wynika z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym, zostało ograniczone do dwóch kryteriów, tj. okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, przy czym – w myśl art. 29 § 4 tej ustawy – okoliczności towarzyszące powołaniu tego sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z jego udziałem lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności. Z kolei w art. 41 § 1 k.p.k. – tj. przepisie, na który powołał się wnioskodawca – zawarto ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronniczość (*iudex suspectus*), którą co do zasady może być każda okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Zarówno zatem instytucja tzw. testu bezstronności w trybie ustawy o Sądzie Najwyższym, jak też mechanizm wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., służą sądowej kontroli bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej sprawy. Instytucje te różnią się natomiast zakresem przedmiotowym, który w przypadku pierwszej z nich jest węższy. Ustawa o Sądzie Najwyższym w sposób szczególny reguluje badanie kwestii bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, a zatem w tym zakresie w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. stanowi *lex specialis*, wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze.

Nadto, przewidziany tryb tzw. testu bezstronności ma szczególny charakter, albowiem wniosek o jego przeprowadzenie rozpoznawany jest przez skład pięciu sędziów, zaś na wydane przez sąd w takim składzie postanowienie przysługuje środek odwoławczy, który podlega rozpoznaniu przez skład siedmiu sędziów. Natomiast wniosek o wyłączenie w trybie art. 41 § 1 k.p.k. podlega rozpoznaniu – co do zasady – w składzie jednoosobowym i nie podlega zaskarżeniu. Oznacza to, że w trybie art. 41 § 1 k.p.k. niedopuszczalne jest badanie niezawisłości i bezstronności sędziego w odniesieniu do okoliczności towarzyszących jego powołaniu, albowiem – jak wskazano powyżej – przepis ten zawiera ogólną

podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo. Przedmiotem rozpoznania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. może być jedynie wniosek o wyłączenie sędziego oparty na innych – niż określone w art. 29 § 4 i 5 cyt. wyżej ustawy o Sądzie Najwyższym – przesłankach.

Należy też zaznaczyć, że przed rzeczoną nowelizacją przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 marca 2020 r., P 22/19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z 12.05.2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

Skoro więc wniosek o wyłączenie SSN Małgorzaty Bednarek w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się do jej powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw – to uznać należy, że wniosek ten jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Jak wynika z akt przedmiotowej sprawy, w odniesieniu do SSN Małgorzaty Bednarek wniosek pełnomocnika o przeprowadzenie testu bezstronności w trybie ustawy o Sądzie Najwyższym, został odrzucony jako złożony po upływie ustawowego terminu (sygn. II KB 14/23). Rozstrzygnięcie to – co oczywiste – nie może uzasadniać opcjonalnej dopuszczalności badania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. bezstronności sędziego Sądu Najwyższego w kontekście okoliczności jego powołania, a to wobec wprowadzenia przez ustawodawcę szczególnego mechanizmu w tym zakresie oraz bezwzględnego charakteru przepisu art. 29 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym. Aktywność wnioskodawcy w niniejszej sprawie zmierzała zatem do obejścia przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, w tym zakazu, który nie dopuszcza możliwości podważenia orzeczenia wydanego z udziałem sędziego Sądu Najwyższego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności wyłącznie z powodu okoliczności towarzyszących powołaniu tego sędziego.

Reasumując, oczywistą konsekwencją takiego wnioskowania jest niedopuszczalność rozpoznania wniosku o przeprowadzenie tzw. testu bezstronności w trybie art. 41 § 1 k.p.k. Rozpoznanie takiego wniosku w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. skutkowałoby bezwzględną przesłanką odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stanowiłoby niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu bezstronności i rażące naruszenie przysługujących stronom uprawnień (możliwość zaskarżenia, złożenia pisemnego wyjaśnienia przez sędziego).

Z tych też powodów nie można podzielić zaprezentowanego we wniosku stanowiska, że merytoryczne rozpoznanie zawartego w tym piśmie żądania jest prawnie dopuszczalne w trybie ogólnym, tj. na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

Skoro przepisy postępowania nakazują pozostawić bez rozpoznania niedopuszczalny procesowo wniosek strony o wyłącznie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., a taka sytuacja ma miejsce w przypadku określonym w art. 41 § 2 k.p.k., gdy wniosek ten zostanie zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego – to również w przypadku stwierdzenia niedopuszczalności wniosku o wyłącznie sędziego z przyczyn podanych powyżej, należy postąpić podobnie.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy pozostawił wniosek bez rozpoznania.

[J.J.]

[a!]